

Akademik Anton Vratuša – častni član Slavističnega društva Slovenije

JOŽICA JOŽEF BEG

Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, Aškerčeva cesta 1,
SI 1000 Ljubljana; jozica.beg@guest.arnes.si

Anton Vratuši, obetavnemu dialektologu, literarnemu zgodovinarju in literarnemu kritiku, je druga svetovna vojna prekržala načrte. Njegovo znanje tujih jezikov je bilo pomembno za novo oblast, nepogrešljiv je bil v diplomaciji, znanstveno pa se je na novi poti našel v družbenih vedah. Kljub temu so bile njegovi dosežki v predvojnem obdobju in zvezanost slovenskemu jeziku tako pomembni, da je postal tudi častni član Slavističnega društva Slovenije.

Ključne besede: Slavistično društvo Slovenije, častno članstvo, raziskovanje, slovenščina

Anton Vratuša, a promising dialectologist, literary historian and literary critic, had his plans interrupted by the World War II. Due to his knowledge of foreign languages the new authorities saw him as indispensable in diplomacy, while he found his scientific calling in the social sciences. Nevertheless, his achievements in the pre-war period and his commitment to the Slovene language were so important that he also became an honorary member of the Slavic Society of Slovenia.

Keywords: Slavic Society of Slovenia, honorary membership, research, Slovene language

Antona Vratušo sem osebno spoznala, ko sem leta 2016 vodila okroglo mizo, na kateri je obujal spomine na svojega kolega iz slavističnega seminarja na Filozofski fakulteti v Ljubljani, narodnega heroja Vinka Paderšiča - Batrejo. Kot gost je presenetil z izrednim spominom, predvsem pa je bilo čutiti nostalgijo za časom, ko so študentje iz slavističnega seminarja enotno nastopili proti okupatorju in študijsko gradivo zamenjali za delovanje v Osvobodilni fronti in boj v vojni. Ta je bila za obetavnega slavista Vratušo tudi po strokovni plati usodna, saj je po vojni stopil na politično in diplomatsko pot. Kljub temu je ostajal v stiku s slavistiko in spremljal dogajanje na tem področju, med kolegi slavisti pa se je nato pojavljal predvsem kot govornik na slavističnih zborovanjih in simpozijih. Leta 1976 je bil na slavističnem zborovanju v Poštojni ob 40-letnici Slavističnega društva Slovenije (v nadaljevanju Društva) proglašen za častnega člana z naslednjo utemeljitvijo:

Anton Vratuša je bil tik pred zadnjo vojno ena najvidnejših mlajših osebnosti v slavističnem seminarju, organizator Osvobodilne fronte v njem oziroma njen vojaški vodja. V sebi je srečno združeval velike strokovne sposobnosti, o čemer zgovorno priča njegovo

dialektološko in literarnozgodovinsko delo, ki je bilo v svojem času izjemno strokovno in miselno napredno, ter politično organizacijsko dejavnost, dopolnjeno z osebnim pogumom. S svojim osebnim zgledom in dejavnostjo v stroki in zunaj nje je ena tistih osebnosti, ki so nenavadno mnogo prispevale k družbenemu ugledu slovenske slavistike. (JiS 1975: 67)

Skupaj z njim so postali častni člani še: France Bezlaj, France Dobrovoljc, Janko Jurančič, Bogo Komelj, Uroš Kraigher, Janez Logar, Boris Merhar, Fran Petrè, Viktor Smolej, Franc Sušnik, Silva Trdina in Josip Vidmar (JiS 1975: 65–67).

Iz utemeljitve je razvidno, da je Vratuša postal častni član Društva predvsem zaradi znanstvenih dosežkov pred drugo svetovno vojno, verjetno pa tudi zato, ker je z zgledom in ponosom vplival na ugled slovenščine v času, ko se je gradila skupna jugoslovanska država.

Vratuševa študijska pot je bila resnično izjemna in z današnjega vidika vrtoglavo hitra. Dandanes je skoraj nepredstavljivo, koliko volje za učenje je imel mladi Anton Vratuša, ko se je odločil za študij, čeprav ga domači niso mogli vzdrževati. Kot gimnazijec je pridobival znanje najprej na nižji gimnaziji v Murski Soboti, nato v Ljubljani na državni realni gimnaziji. Ves čas se je preživil sam, najprej z inštrukcijami, v Ljubljani pa tudi s poučevanjem stenografije. Da bi si povečal dohodek, je namreč v Zagrebu opravil državni stenografski izpit in čez nekaj tednov je na svoji realki ter na klasični gimnaziji že predaval stenografijo (Munda, Žunec 2015: 7). Po ljubljanski realki se je leta 1937 vpisal na ljubljansko slavistiko, leta 1941 diplomiral in istega leta zagovarjal doktorsko disertacijo o Franu Levcu in Ljubljanskem zvonu. Že kot gimnazijec in nato ves čas študija je v *Domu in svetu*, *Mentorju*, *Sodobnosti*, *Mladem Prekmurcu*, *Ljubljanskem zvonu* objavljajl jezikoslovne, literarnozgodovinske in literarnoteoretične razprave ter ocene. V zadnjem letniku gimnazije, v šolskem letu 1936/1937, je vzbudil zanimanje slavistične javnosti z razpravo v dijaškem listu *Mentor* o »večno mladem levu«¹ Levstiku, kot študent slavistike pa si je s številnimi objavami, tudi polemičnimi zapisi že pridobil sloves enega najobetavnejših mladih slovenskih jezikoslovcev in literarnih zgodovinarjev (Munda, Žunec 2015: 8). Njegovi znanstveni in strokovni prispevki so bili v preteklih letih že obravnavani, zato se bom omejila le na tiste, ki so objavljeni v publikacijah Slavističnega društva Slovenije. Društvo je bilo ustanovljeno leta 1935 in si je zadalo naslednje naloge: (1) znanstveno raziskovanje slovenskega jezika in literature, (2) izdajanje znanstvenih in praktičnih publikacij in (3) skrb za pravilno učenje slovenščine. Da bi uresničili svoje načrte, je Društvo še isto leto dravsko banovino najprej zaprosilo za finančno podporo pri obnovitvi izdajanja *Časopisa za slovenski jezik, književnost in zgodovino*, ki je izhajal pri Slovenski matici, prvo samo društveno glasilo pa je bil *Slovenski jezik*, ki je izhajal od leta 1938 do 1941 (izšli so štirje letniki).

Leta 1941 je Društvo prenehalo delovati oz. se je del dejavnosti prenesel v Slovensko matico. Po vojni, 11. avgusta 1945, je Društvo na pobude takratnih učiteljev slovenščine spet zaprosilo za delovanje in se obnovilo s skoraj enakim programom. Spremenilo se je samo to, da sta del prejšnjih, predvojnih društvenih načrtov prevzela Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Ministrstvo za prosveto oz. Svet za prosveto in kulturo. Danes deluje Društvo kot Zveza društev Slavistično društvo Slovenije in vključuje 11 pokrajinskih društev ter devet sekcij.

V arhivu Društva ni mogoče najti seznama predvojnih članov, torej tudi ni dokazov o članstvu Antona Vratuše v Slavističnem društvu Slovenije pred vojno, vendar pa sklepam, da je bil član, saj je bilo v preteklosti članstvo v stanovskem društvu skoraj samoumevno. Že v drugi številki *Slovenskega jezika* je tudi objavil svoje temeljno delo s področja dialektologije, obsežen prispevek Jezikovne razmere v severnem Prekmurju in slovenskem Porabju (ponatis leta 1966 v *Panonskem zborniku*), v katerem opisuje svoje raziskovanje besedišča in jezikovnih pojavov v prekmurskih in porabskih vaseh. Namen raziskave je bil na terenu preučiti, kako daleč v kraje ob Rabi sežejo pojavi, ki so mu bili znani iz domačega govora, in kako so razširjene »posebnosti«, ki jih je opazil pri govorcih s Senika ali celo iz Monoštra (Jesenšek 2018: 225). Vratuša svoje delo na terenu popisuje v živahnem slogu, ki z vključevanjem anekdotičnih zapisov kaže na to, da je avtor večč tudi literarnega pisanja:

Ponekod pa je bilo treba previdnosti in prigovarjanja nič koliko, preden sem kaj izvedel. Drugod niti govora ni bilo o tem, da bi človek sedel, vzel vprašalne pole in pisal. Kaj še! To bi se reklo, poditi ljudi od sebe in si zapirati vrata pred nosom. Šele, ko smo se pogovorili o letini, o pridelkih, o nadlogah in težavah; šele, ko so uvideli, da se prav za prav razumem na njihovo delo (včasih je bilo treba celo za plug in koso prijeti), se jim je začela luščiti debela skorja nezaupanja s preizkušenege in večkrat v boli prekaljenega srca. (Vratuša 1939: 217)

Vratuša je svoje zapiske primerjal z ugotovitvami v že znanih razpravah in ugotavljal, da je prekmurščina slabo raziskana, saj je bila do tedaj glavni vir za živi prekmurski govor študija Avgusta Pavla, vendar pa je bila to študija zgolj o glasoslovju cankovskega narečja. Vratuša je v prispevku opisal svoje ugotovitve o vokalizmu v prekmurskih govorih, ki dopolnjujejo in popravljajo Pavlove opise, pri tem pa se je seveda zavedel, da ostaja za nadaljnje raziskovanje še veliko dela:

Podal sem le nekaj iz pestre zakladnice sev. prekmurskih in porabskih vasi brez posebnega namena, te pojave tudi razlagati. To pa iz dveh razlogov: prvič, ker je hotelo biti vse to le poročilo in drugič poročilo o tem, kar sem letos nabral. Iz drugega jasno sledi, da je vprašanje šele načeto, ker še ni niti vse gradivo zbrano. Šele ko bo to storjeno, bo mogoče pristopiti k pravi kvalifikaciji vseh prekmurskih govorov. (Vratuša 1939: 228)

Iz zaključnih povedi prispevka je razvidno, da je nameraval raziskavo nadaljevati in bi jo gotovo nadgradil, če ne bi njegovega slavističnega dela prekinila vojna. V spominih na leto pred vojno je Vratuša pisal o zavzetosti za študij v letih 1938–41, da bi čimprej opravili študijske obveznosti. Vratuša se je spominjal, da je bil Seminar za slovansko filologijo »med najodmevnejšimi oddelki filozofske fakultete tako po svoji številčnosti kot po glasnem obsojanju vojne«; med slavisti je že v letu 1940 prevladala zvest, da je vojna na slovenskih tleh samo še vprašanje časa. Sam se je pripravljaj na diplomu in še pred vpoklicem v vojsko je diplomiral. Napisano je imel tudi že doktorsko disertacijo o Franu Levcu in Ljubljanskem zvonu, ki pa jo je lahko zagovarjal šele 28. junija 1941. V tem času je hitel tudi s pisanjem svojega dela razprave o urbarju Marije Terezije. Njegova naloga je bila raziskati slovenski jezik v dokumentu, akademik Metod Dolenc naj bi predstavil pravni vidik, Vanek Šiftar pa družbeno-ekonomski vidik dokumenta. Svoj del je dokončal, vendar ga ni mogel predati Šiftarju, saj se je ta že vrnil domov v Prekmurje. Prispevek je odnesel na dom akademiku Metodu Dolencu, da pripravi svojo študijo in poskrbi za objavo v *Mladem Prekmurcu* (Vratuša 2016). Do izida ni prišlo, saj je list prenehal izhajati, s tem prispevkom pa se je zaključilo tudi Vratuševo predvojno pisanje, saj je nastopil čas za upor. Tudi na v uvodu omenjenem pogovoru se je Vratuša oz. Vran, ki je zaradi vojaških izkušenj postal vojaški referent skupine slavistov, s posebnim ponosom spominjal odločnega upora kolegov v slavističnem seminarju, pri čemer je seminar imenoval ne le kot seminar za slovansko filologijo, kot se je tedaj imenoval oddelek na filozofski fakulteti, ampak predvsem v žargonskem pomenu besede – kot »prostor, kje so potekali strokovni sestanki, seminarske in druge vaje, pa tudi izpiti« in kot »naravni kraj srečevanj študentov in zaposlenih na oddelku« (Vratuša 2016: 11).

Po kapitulaciji Kraljevine Jugoslavije je bilo torej popolnoma naravno tudi to, da se slavisti srečajo v seminarju. Prvo srečanje s tovariši po kapitulaciji Kraljevine Jugoslavije je ostalo Vratuši v globokem spominu:

Ko na pol odprem vrata, prihiti Tone Paderšič - Batreja, »stara bajta« iz Dolenjske, odpre vrata na stežaj in me pritisne na svoje prsi – bil je za glavo višji od mene, ki sem v mladosti dosegel 172 cm telesne višine, in zapoje s svojim barvitim baritonom »*vse je pomendrano, vse je poteptano, samo le robida v lufs, v lufs štrli*«. Ko se poležeta smeh in krohohot navzočih, se »starosta slavistov« zresni in doda tiše: »*Narava je še vedno naša in vedrina med nami tudi*.« (Vratuša 2016: 13)

Poleg Paderšiča (njegovo pravo ime je bilo Vinko) so bili na srečanju v seminarju še drugi slavisti; poročali so o svojih vtisih ob okupaciji, sklep pa je bil enoten – za slaviste ni bilo nobene dileme – treba se je upreti. Študenti slavističnega seminarja so z navdušenjem pozdravili ustanovitev Osvobodilne

fronte in se vključili v delovanje organizacije. Skrbeli so za varnost Slovenskega poročevalca, ki je postal glavni vir informacij, in za organizirano delovanje proti okupatorju pridobivali mlajše člane slavističnega seminarja (Vratuša 2016: 15). Vratuša je bil med najbolj angažiranimi aktivisti OF in ker je bil rezervni častnik, je bil odgovoren tudi za vojaške zadeve. Na sestankih so načrtovali akcije, od vsakdanjih, kot sta trošenje letakov in pisanje parol na zidove, do večjih in zahtevnejših akcij, ki so bile rezervirane za študente starejših letnikov (Munda, Žunec 2015: 10). Vratuši je v trajnem spominu ostal prenos knjig univerzitetne knjižnice v Narodno in univerzitetno knjižnico. Naloga je bila dodeljena slavističnemu seminarju. Organizirali so človeško verigo in si več dni podajali knjige iz rok v roke. Na to svojevrstno narodnoobrambno delo so bili izjemno ponosni, hkrati pa je »vplivalo tudi na razvoj medsebojnega zaupanja in na rast narodne zavesti. Slavistični seminar, ki je slovel po svoji enotnosti in prijateljstvu, se je v novih razmerah še bolj strnil« (Vratuša 2016: 17).

Po desetih mesecih aktivističnega delovanja v slavističnem seminarju so Vratušo skupaj s še dvema slavistoma in s študentom prava aretirali Italijani in po skoraj trimesečnem zasliševanju internirali v Gonars. Tudi v taborišču se skupaj s tovariši ni odpovedal uporu, seveda na drugačne načine. Po uspešnem pobegu osmih internirancev pa so ga premestili v koncentracijsko taborišče Treviso, nato v Padovo, od tam pa v Kapor na Rabu, od koder se je vrnil v Slovenijo kot namestnik komandanta Rabske brigade.

Pot ga je kmalu vodila nazaj v Italijo, kjer je imel trojno nalogo: z imenom profesor Urban je bil predstavnik OF pri Komiteju za nacionalno osvoboditev za severno Italijo oziroma pri italijanski osvobodilni fronti (CLNAI) ter predstavnik Glavnega štaba NOV in PO Slovenije pri Komandi garibaldincev in Korpusu prostovoljcev svobode v Milanu ter oseba za zvezo med CK KPS in CK KPI za okupirano severno Italijo. V začetku marca 1945 so ga poslali v Beograd, saj je postal zaradi znanja jezikov, zlasti italijanščine, za novo oblast koristen v politiki in diplomaciji. Po vojni se je sicer želel demobilizirati in vrniti na Univerzo v Ljubljani, da bi opravljal poklic, za katerega se je usposobil pred vojno, vendar mu to ni bilo namenjeno. Leta 1950 je ob delu končal tudi tretjo stopnjo študija družbenih ved na Visoki politični šoli v Beogradu, k slavistiki pa se je začel vračati šele leta 1966, in še to bolj priložnostno predvsem kot politik in humanist. Področja njegovega povojnega delovanja so postali politika, diplomacija, družboslovje ter akademsko delo oziroma profesura na univerzah v Beogradu in Ljubljani.

V uvodnem nagovoru na slovenskem slavističnem kongresu v Lendavi je leta 2005 pojasnil svoj odmik od raziskovanja slovenščine, prekmurskega jezika in književnosti. Po razkolu Jugoslavije s Sovjetsko zvezo je po lastnih besedah čutil, da je domovina v nevarnosti, zato se je odločil za politično pot.

S problematiko slovenskega jezika se je ponovno začel ukvarjati šele leta 1973, ko je sodeloval na simpoziju ob 250-letnici rojstva Števana Küzmiča (1723–1779), ki ga je soorganiziralo Slavistično društvo Pomurje. V zborniku o Števanu Küzmiču je bil prvič objavljen del Vratuševe predvojne razprave *Jezik »Nouvoga zákona« in »Szvétih Evangyeliominov«*, v kateri je Vratuša razvijal tezo, da se je Mikloš Küzmič (1737–1804) v svojem katoliškem prevodu Svetega pisma naslanjal tudi na prevod Števana Küzmiča. Temu je kasneje oporekal prevajalec Jožef Smej, ki je ob prevajanju pisma Mikloša Küzmiča sombotelskemu škofu Jánosu Szilyju ugotovil, da Mikloš Küzmič ni uporabljal prevoda Števana Küzmiča (Smej 1997: 533–544). S to ugotovitvijo je ovrgel tezo o kontinuiteti prekmurskega knjižnega jezika, Vratuša pa je leta 2005 na slovenskem slavističnem kongresu v Lendavi svojo strokovno napako tudi priznal (Jesenšek 2018a: 253).

Do Vratuševega prvega neposredno srečanje s slovenskimi slavisti po vojni se je zgodilo oktobra 1979 na 9. kongresu Zveze slovenskih slavističnih društev na Bledu, kjer je bil kot predsednik Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije povabljeni govornik. Obširna razprava O jeziku, jezikoslovju in literarni vedi je bila leta 1980 objavljena v *Slavistični reviji*, v prevodu pa tudi v hrvaškem slavističnem glasilu *Jezik*. Kljub socialističnemu izrazoslovju so nekatere Vratuševe misli še zelo aktualne, npr. o raziskovanju zgodovine, jezika in književnosti kot o »nacionalnih temah«, pa tudi o slovenski terminologiji, ki ne sledi družbenim spremembam in napredku tehnologije. Posebej je poudaril pomen maternega jezika kot temelja nacionalne zavesti:

Osnovno družbeno poslanstvo nacionalnih ved in s tem tudi slavističnega jezikoslovja je, da preko rezultatov svojega delovanja omogočajo procese narodovega samospoznavanja, stalno poglobljanje spoznanj o bistvenih okoliščinah, ki so v bojih za ekonomsko in družbeno osamosvojitve oblikovale vsakega od naših narodov kot samostojne zgodovinske subjekte z lastno identiteto. (Vratuša 1980: 2)

Vratuša sicer ni bil purist, navsezadnje je zagovarjal nujnost učenja tujih jezikov, vendar je tudi on opozarjal na prevzemanje tujega besedišča zaradi lenobe in nepripravljenosti poiskati domačo besedo, celo takrat, kadar za to ni nobenih resničnih razlogov, in se obregnil ob to, da se tudi sredi Ljubljane bohota »črna gospa Holiday Inn«. Izjava je kot mnoge druge še danes aktualna. Na Bledu je Vratuša opozoril na pomen portoroške konference o slovenščini v javnosti, ki sta jo spomladi sklicala SZDL in Slavistično društvo Slovenije. Posvet, ki je odprl vprašanja o statusu slovenskega jezika v vojski, medijih, šolstvu in na drugih področjih, je ocenjeval kot izjemno pomemben, saj je spodbudil tudi »široko družbeno akcijo vseh družbenih dejavnikov Slovenije« (Vratuša 1980: 2).

Vratuša je z zanimanjem spremljal pojave na področju javne rabe slovenščine, kar je razvidno tudi iz njegovega članka v *Delu*, objavljenega 14. maja 1979, dan pred portoroškim posvetom. V njem je opozoril na neskrbnost in ohlapnost v izražanju, posebej je bil kritičen do političnega jezika, rekoč: »družbeni delavec se mora izražati izbrano in plastično; njegova besedila naj bodo oblikovno, vsebinsko in jezikovno dognana« (Vratuša 1979: 2). V istem članku se je dotaknil tudi pouka slovenščine, pri čemer je menil, da se je treba učiti slovenščine pri vseh predmetih, tudi pri matematiki, kajti jezik je »moč gojiti ali zanemarjati na vsakem področju«. Pomembno je, da je jezikovni pouk življenjski, odprt za potrebe družbe. Da je mogoče tudi najtežje jezikovne probleme razlagati zanimivo, ponazarja s primerom profesorja Frana Ramovša, ki je »vzgojil generacije slavistov in so bile njegove predavalnice vedno nabito polne«. Poudaril je pomen učenja tujih jezikov, ki ga je razumel kot »kazalec spoštovanja do lastnega jezika, in spomnil, da je jezik živ in da ni dogma. Razvija se z družbo in novimi tehnologijami, torej je nujno sprejemanje novih besed v knjižno besedišče, nikakor pa se mu ne zdi primerno nekritično prevzemanje niti iz tujih jezikov niti iz narečja (Vratuša 1979: 2). Vse to je prav gotovo še vedno aktualno tudi dandanes, pa naj gre za kultiviranost političnega govora, živahen pouk slovenščine, učenje tujih jezikov kot nujnost sodobnega človeka ali pa kritičnost pri prevzemanju iz drugih jezikov (Vratuša 1979: 2). Žal se zdi, da je šel odnos do slovenščine v drugačno smer, kot si je želel Anton Vratuša. V političnem govoru opazamo nekultiviranost, uradni dokumenti so povprečnemu naslovniku težko razumljivi, o živahnem in življenjskem pouku slovenščine lahko sodimo le glede na rezultate nacionalnih preverjanj, ki niti niso preveč spodbudni, učenje tujih jezikov pa za večino populacije pomeni učenje zgolj enega samega jezika.

Kot politični in kulturni delavec je Vratuša podpiral projekte, povezane z jezikom in književnostjo. Tako je bil med pobudniki za obnovo kulturnega doma v Velikih Laščah, kjer so ob Levstikovem letu (1981) uredili spominske sobe Frana Levstika, Josipa Jurčiča in Josipa Stritarja. Postal je tudi predsednik organizacijskega odbora za obeležje 400-letnice Trubarjeve smrti: leta 1984 so na Rašici pri Velikih Laščah obnovili Trubarjevo domačijo, mlin, žago in kaščo. Na ta dosežka je opozoril tudi leta 2005, ko je bil slavnostni govornik na slovenskem slavističnem kongresu v Lendavi. V svojem govoru je pojasnil okoliščine, ki so ga oddaljile od slavistike, in se opravičil, ker se ne udeležuje kongresov, kar pa ne pomeni, da ne spremlja dogajanja v Društvu. Pri tem je posebej pohvalil koristnost Kronike Slavističnega društva Slovenije, ki mu omogoča, da ostaja informiran o dogajanju v stroki. V posebno zadovoljstvo mu je bilo, da je bil del tematskih sklopov na lendavskem kongresu povezan s temami, ki so ga okupirale od začetka osemdesetih let dalje, tj. z vprašanji mej, narodnih manjšin in panonskega multikulturnega prostora.

Lendavski kongres je posvetil posebno pozornost Slovincem ob Rabi in v Radgonskem kotu. Z raziskovanjem narečij ob Rabi se je Vratuša ukvarjal že kot študent slavistike konec tridesetih let 20. stoletja, kot član Odbora za preučevanje narodnih manjšin na SAZU pa se je ukvarjal tudi s problematiko Slovencev v Radgonskem kotu in vzdolž slovensko-avstrijske meje, zlasti po ustanovitvi Kulturnega društva 7. člen 1988. leta, po letu 1995 pa tudi v okviru raziskovalnega in kulturnega programa Ustanove Dr. Šiftarjeva fundacija, ki deluje v sklopu Vrta spominov in tovarštva na Petanjcih (Vratuša 2005).

Anton Vratuša, častni član Slavističnega društva Slovenije, je ne glede na vse politično in diplomatsko delovanje ostal do konca svojega življenja slavist, ki je ob vsem znanju in spoštovanju do drugih jezikov postavljaj na prvo mesto slovenščino. V pogovorih in nastopih za javnost je svojo pripadnost slavistiki pogosto s ponosom poudarjal. To je kazal tudi z izjemno lepim, jasnim in kultiviranim govorom. Slavist, ki je zaradi dolžnosti do domovine izbral drugačno pot. Politika je s tem pridobila izjemnega govorca in diplomata, slavistika pa je nedvomno izgubila velikega znanstvenika.

Literatura

Mirko MUNDA, Branko ŽUNEC, 2015: Samorastnik z Goričkega. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 51/1, 5–13.

Marko JESENŠEK, 2018: Jezikoslovno delo Antona Vratuše. *Prekmurski jezik med knjižno normo in narečje*. (Zora, 129). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. 217–245.

Marko JESENŠEK, 2018a: Srečevanja z akademikom Antonom Vratušo. *Prekmurski jezik med knjižno normo in narečje*. (Zora, 129). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. 248–255.

JiS, 1975 = Novi častni člani SDS, 1975. *Jezik in slovstvo* 21/3, 65–67.

Jožef SMEJ, 1997: Se je Mikloš Küzmič v svojem prevodu evangeliomov res naslanjal na Štefana Küzmiča? *Slavistična revija* 45/3–4, 533–544.

Anton VRATUŠA, 1939: Jezikovne razmere v severnem Prekmurju in slovenskem Porabju. *Slovenski jezik* 2/2, 213–228.

Anton VRATUŠA, 1979: Zajemati moramo iz ljudske govornice (Izjava pred posvetovanjem Slovenščina v javni rabi). *Delo* 21/110, 2 (14. 5. 1979).

Anton VRATUŠA, 1980: O jeziku, jezikoslovju in literarni vedi. *Slavistična revija* 28/3, 1–7.

Anton VRATUŠA, 2005: Slavnostni govor na slovenskem slavističnem kongresu Slavističnega društva Slovenije. Lendava, 6. 10. 2005. Arhiv ZdSdS (neobjavljeno gradivo).

Anton Vratuša, 2016: Slavistični seminar. *Slovenski zbornik 2016. Ob 75- obletnici ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda*. Ur. Janez Stanovnik in Nevenka Troha. Ljubljana: Ustanova Franca Rozmana – Staneta. 11–18.

SUMMARY

Anton Vratuša – Honorary Member of the Slavic Society of Slovenia

This article presents academician Anton Vratuša as an honorary member of the Slavic Society of Slovenia. His desire for knowledge of languages led him from Dolnje Slaveče in the Goričko region to Ljubljana, where he enrolled in the Slavic Studies program. He graduated in 1941 and that same year also defended his doctoral thesis on Fran Levec and the Ljubljanski zvon. During his studies, he had already established himself in the professional community with his scientific work in the field of literary history and linguistics. He published in *Ljubljanski zvon*, *Dom in svet*, *Sodobnost* and also in *Slovenski jezik*. The latter was the first journal of the Slavic Society of Slovenia, founded in 1935. He devoted himself intensively to scientific research, but the war interrupted his plans. After the liberation in 1945, he wanted to return to Slavic studies, but his life path led him into politics and diplomacy. Nevertheless he remained involved in Slavic studies and contributed to the debate on the issues related to language in public use. He also played an important role in the restoration of the cultural center in Velike Lašče and the Trubar's Homestead in Rašica. In 1975, when the Slavic Society of Slovenia celebrated its 40th anniversary, Slavic scholars gathered in Postojna and awarded Anton Vratuša the title of honorary member of the Slavic Society of Slovenia.